

Kohtulahendite kogumik

EUROOPA KOHTU OTSUS (üheksas koda)

22. oktoober 2020*

Eelotsusetaotlus – Tehnilistest standarditest ja eeskirjadest ning infoühiskonna teenuste eeskirjadest teatamise kord – Mõiste „tehnilised eeskirjad“ – Liikmesriikide kohustus teavitada Euroopa Komisjoni kõigist tehniliste eeskirjade eelnõudest – Tehnilised eeskirjad, millele ei saa eraõiguslike isikute vastu tugineda, sest nendest ei ole teatatud – Kohaldamata jätmine teenuseosutajate suhtes

Kohtuasjas C-275/19,

mille ese on ELTL artikli 267 alusel Supremo Tribunal de Justiça (Portugali kõrgeim kohus) 21. märtsi 2019. aasta otsusega esitatud eelotsusetaotlus, mis saabus Euroopa Kohtusse 2. aprillil 2019, menetluses

Sportingbet PLC,

Internet Opportunity Entertainment Ltd

versus

Santa Casa da Misericórdia de Lisboa,

menetluses osalesid:

Sporting Clube de Braga,

Sporting Clube de Braga – Futebol SAD,

EUROOPA KOHUS (üheksas koda),

koosseisus: koja president N. Piçarra ning kohtunikud S. Rodin (ettekandja) ja K. Jürimäe,

kohtujurist: M. Campos Sánchez-Bordona,

kohtusekretär: vanemametnik M. Ferreira,

arvestades kirjalikku menetlust ja 18. juuni 2020. aasta kohtuistungil esitatut,

arvestades seisukohti, mille esitasid:

- Sportingbet PLC, esindajad: *advogados* B. Mendes ja S. Ribeiro Mendes,
- Internet Opportunity Entertainment Ltd, esindajad: *advogados* L. Marçal ja M. Mendes Pereira,

* Kohtumenetluse keel: portugali.

- Santa Casa da Misericórdia de Lisboa, esindajad: *advogados* S. Estima Martins, T. Alexandre ja P. Faria,
- Portugali valitsus, esindajad: L. Inez Fernandes, J. Gomes de Almeida, A. Pimenta, P. Barros da Costa ja A. Silva Coelho,
- Belgia valitsus, esindajad: L. Van den Broeck, M. Jacobs ja C. Pochet, keda abistasid *advocaten* P. Vlaemminck ja R. Verbeke,
- Euroopa Komisjon, esindajad: G. Braga da Cruz ja M. Jáuregui Gomez,

arvestades pärast kohtujuristi ärakuulamist tehtud otsust lahendada kohtuasi ilma kohtujuristi ettepanekuta

on teinud järgmise

otsuse

- 1 Eelotsusetaotlus käsitleb küsimust, kuidas tõlgendada Euroopa Parlamendi ja nõukogu 22. juuni 1998. aasta direktiivi 98/34/EÜ, millega nähakse ette tehnilistest standarditest ja eeskirjadest ning infoühiskonna teenuste eeskirjadest teatamise kord (EÜT 1998, L 204, lk 37; ELT eriväljaanne 13/20, lk 337) (muudetud Euroopa Parlamendi ja nõukogu 20. juuli 1998. aasta direktiiviga 98/48/EÜ (EÜT 1998, L 217, lk 18; ELT eriväljaanne 13/21, lk 8) (edaspidi „direktiiv 98/34“)), artikli 1 punkti 11 ning artikli 8 lõiget 1.
- 2 Taotlus on esitatud ühelt poolt Sportingbet PLC ja Internet Opportunity Entertainment Ltd (edaspidi „IOE“) ning teiselt poolt Santa Casa da Misericórdia de Lisboa (edaspidi „Santa Casa“) vahelises kohtuvaidluses selle üle, kas Sportingbeti ja IOE poolt hasartmängude internetis korraldamine ning selle tegevuse edendamine Portugalis on õiguspärane.

Õiguslik raamistik

Liidu õigus

Direktiiv 83/189/EMÜ

- 3 Nõukogu 28. märtsi 1983. aasta direktiivi 83/189/EMÜ, millega nähakse ette tehnilistest standarditest ja eeskirjadest teatamise kord (EÜT 1983, L 109, lk 8) (muudetud nõukogu 22. märtsi 1988. aasta direktiiviga 88/182/EMÜ (EÜT 1988, L 81, lk 75) (edaspidi „direktiiv 83/189“)), artikkel 1 sätestab:

„Käesolevas direktiivis kasutatakse järgmisi mõisteid:

- 1) tehniline spetsifikatsioon – dokumendis sisalduv spetsifikatsioon, millega nähakse ette toote nõutavad omadused, nagu kvaliteet, kasutusotstarve, ohutus või mõõtmed, sealhulgas nõuded toote terminite, tunnuste, kontrollimise ja kontrollimeetodite, pakendamise, märgistamise või etikettimise kohta, hõlmates asutamislepingu artikli 38 lõike 1 kohaselt ka põllumajandustoodete tootmismeetodeid ja -protsesse ning [...] inimtarbeks ja loomadele mõeldud tooteid ning ravimeid;

[...]

5) tehnilised eeskirjad – tehnilised spetsifikatsioonid, sealhulgas vastavad haldusnormid, mille järgimine turustamisel või kasutamisel liikmesriigis või selle põhiosas on *de jure* või *de facto* kohustuslik, kui tegemist ei ole kohalike asutuste kehtestatud spetsifikatsiooniga;

[...]“ [siin ja edaspidi on direktiivi 83/189/EMÜ tsiteeritud mitteametlikus tõlkes.]

4 Selle direktiivi artikli 8 lõige 1 on sõnastatud järgmiselt:

„Liikmesriigid edastavad komisjonile viivitamata kõik tehniliste eeskirjade eelnõud, välja arvatud siis, kui tegemist on rahvusvahelise või Euroopa standardi täieliku teksti ülevõtmisega, mille puhul piisab teatest vastava standardi kohta; nad teatavad komisjonile lühidalt ka põhjused, miks selliste tehniliste eeskirjade jõustamine oli vajalik, kui neid põhjusi ei ole eelnõus juba selgitatud. [...]

[...]“.

Direktiiv 98/34

5 Direktiivi 98/34 artikkel 1 näeb ette:

„Käesolevas direktiivis kasutatakse järgmisi mõisteid:

[...]

2. *teenus* – infoühiskonna iga teenus ehk kõik vahemaa tagant elektroonilisel teel ja teenusesaaja isikliku taotluse alusel ning tavaliselt tasu eest osutatavad teenused.

Selle määratluse puhul tähendab:

- „vahemaa tagant“, et teenust osutatakse ilma osapoolte üheaegse kohalolekuta,
- „elektroonilisel teel“, et teenus saadetakse lähtepunktist ja võetakse sihtkohas vastu elektrooniliste andmetöötlus- (sh pakkimisseadmete) ja säilitusseadmete abil ning seda saadetakse, edastatakse ja võetakse vastu täielikult juhtmete või raadio kaudu, optiliselt või muude elektromagnetiliste vahendite abil,
- „teenusesaaja isikliku taotluse alusel“, et teenust osutatakse andmeedastusena isikliku taotluse alusel;

[...]

3. *tehniline spetsifikatsioon* – dokumendis sisalduv spetsifikatsioon, millega nähakse ette toote nõutavad omadused, nagu kvaliteet, kasutusotstarve, ohutus, mõõtmed, sealhulgas nõuded toote müüginimetuse, terminite, tunnuste, kontrollimise ja kontrollimeetodite, pakendamise, märgistamise ja etikettimise ning vastavushindamismenetluse kohta.

[...]

4. *muud nõuded* – nõuded, mis ei ole tehniline spetsifikatsioon ja mis esitatakse tootele eelkõige tarbijate või keskkonna kaitsmise eesmärgil ning mis mõjutavad tema elutsüklit pärast turuleviimist, nagu kasutamise, ringlussevõtu, taaskasutamise või kõrvaldamise tingimused, kui need võivad oluliselt mõjutada toote koostist, olemust või turustamist.

5. *teenuseid puudutav eeskiri* – üldist laadi nõuded, mis puudutavad teenuste pakkumisele juurdepääsu ja nende pakkumist punkti 2 tähenduses, eelkõige aga teenusepakkuja, teenuseid ja teenuste tarbijat puudutavad sätted, välja arvatud sätted, mis ei puuduta otseselt nimetatud punktis määratletud teenuseid.

[...]

Selles määratluses:

- peetakse eeskirja konkreetset infoühiskonna teenustele suunatuks, kui selle põhjenduste või regulatiivosa kõigi sätete või mõne üksiksätte konkreetseks eesmärgiks on reguleerida nimetatud teenuseid otsesel ja sihikindlal viisil,
- eeskirja ei peeta konkreetset infoühiskonna teenustele suunatuks, kui see puudutab nimetatud teenuseid ainult kaudselt ja juhuslikult.

[...]

11. *tehnilised eeskirjad* – tehnilised spetsifikatsioonid ja muud nõuded või teenuseid puudutavad eeskirjad, sealhulgas vastavad haldusnormid, mille järgimine turustamisel, teenuste pakkumisel, teenusepakkuja asutamisel või teenuste kasutamisel liikmesriigis või selle põhiosas on *de jure* või *de facto* kohustuslik, samuti liikmesriikide õigus- ja haldusnormid, mis keelavad toote valmistamise, impordi, turustamise, kasutamise või keelavad teenuste pakkumise või kasutamise või teenusepakkuja asutamise, välja arvatud need normid, mis on sätestatud artiklis 10.

[...]“.

6 Nimetatud direktiivi artikli 8 lõikes 1 on sätestatud:

„Piiramata artikli 10 kohaldamist, edastavad liikmesriigid viivitamata komisjonile kõik tehniliste eeskirjade eelnõud, välja arvatud siis, kui tegemist on rahvusvahelise või Euroopa standardi täieliku teksti ülevõtmisega, mille puhul piisab teatest vastava standardi kohta; nad teatavad komisjonile ka põhjused, miks selliste tehniliste eeskirjade jõustamine oli vajalik, kui neid põhjusi ei ole eelnõus juba selgitatud.

Vajaduse korral edastavad liikmesriigid samaaegselt oluliselt ja otseselt asjaga seotud põhiliste õigusnormide tekstid, kui see on vajalik tehniliste eeskirjade eelnõu mõju hindamiseks ja kui seda ei ole varem edastatud.

[...]“.

Direktiiv 98/48

7 Direktiivi 98/48 põhjendustes 7 ja 8 on märgitud:

„(7) olemasolevaid, praegu teenustele kehtivaid siseriiklikke norme peaks olema võimalik kohandada infoühiskonna uutele teenustele, kas üldiste huvide paremaks kaitsmiseks või, teisest küljest, nimetatud normide leevendamiseks, kui nende kohaldamine oleks ebaproportsionaalne eesmärgi suhtes, mida nad teenivad;

(8) koordineerimiseta ühenduse tasandil võib siseriiklikul tasandil ettenähtav reguleeriv tegevus tuua kaasa piiranguid teenuste vabale liikumisele ja asutamisvabadusele, mis omakorda viiks siseturu uue killustamise, liigse reguleerimise ja õigusaktide kooskõlastamatuseni“.

Portugali õigus

- 8 2. detsembri 1989. aasta dekreetseadus nr 422/89 (Decreto-Lei n° 422/89; *Diário da República* I, I-A seeria, nr 277) (muudetud 19. jaanuari 1995. aasta dekreetseadusega nr 10/95 (Decreto-Lei n° 10/95) (edaspidi „dekreetseadus nr 422/89“)), näeb artiklis 3 „Mängupiirkonnad“ ette:

„(1) Hasartmänge on lubatud korraldada ja mängida ainult kasiinodes, mis asuvad dekreetseadusega rajatud alalistes või ajutistes mängupiirkondades, või artiklites 6–8 ette nähtud erandjuhtudel väljaspool neid kasiinosid.

(2) Hasartmängude korraldamiseks ja mängimiseks rajatakse mängupiirkonnad Açores, Algarves, Espinhos, Estorilis, Figueira da Fozis, Funchalis, Porto Santos, Póvoa de Varzimis, Tróias ja Vidago-Pedras Salgadases.

(3) Mängupiirkondade kasiinode vahelise konkurentsi kaitse minimaalne vahemaa määratakse kindlaks iga üksikjuhul rakendusmääruses, millega määratakse kindlaks iga kontsessiooni andmise tingimused.

(4) Pädeva valitsuseliikme loaga võivad mängupiirkondade kontsessioonärid pärast Inspeção-Geral de Jogos [hasartmängude peainspeksioon] ärakuulamist otsustada käitada bingosaale, mis vastavad õigusnormidest tulenevatele nõuetele, vastavalt samadele eeskirjadele, mis kehtivad kasiinodele, kuid väljaspool kasiinosid, tingimusel et need saalid asuvad selle omavalitsusüksuse territooriumil, kus asuvad kasiinod.“

- 9 Selle dekreetseaduse artikkel 6 „Mängude korraldamine laevadel või lennukites“ sätestab:

„(1) Turismi valdkonnas pädev valitsusliige võib pärast hasartmängude peainspeksiooni ja Direcção-Geral do Turismo [turismiamet] ärakuulamist anda kindlaks määratud tähtjaks loa hasartmängude korraldamiseks ja mängimiseks Portugalis registreeritud laevade või lennukite pardal, kui need asuvad väljaspool riigi territooriumi.

(2) Eelmises lõikes nimetatud tegevuse jaoks võib tegevusloa anda ainult ettevõtjatele, kes on Portugali laeva- või lennukiomanikud või prahtijad, või mängupiirkondade kontsessioonäridest ettevõtjatele, nende piirkondade loaga.

(3) Käesoleva artikli alusel lubatud hasartmängude korraldamise ja mängimise suhtes kohaldatakse õigusnorme, mis reguleerivad nende mängude toimumist kasiinodes; pädev valitsuseliige kehtestab korraldusega eritingimused, mis peavad olema täidetud.“

- 10 Nimetatud dekreetseaduse artikkel 7 „Ringmängude ja mänguautomaatide käitamine väljaspool kasiinosid“ näeb ette:

„(1) Erilise turismialase tähtsusega sündmuste puhul võib pädev valitsusliige pärast hasartmängude peainspeksiooni ja turismiameti ärakuulamist anda loa korraldada ja mängida ringmänge ka väljaspool kasiinosid.

(2) Piirkondades, kus valdav tegevusala on turism, võib pädev valitsusliige pärast hasartmängude peainspeksiooni ja turismiameti ärakuulamist anda loa mänguautomaatidega hasartmängude korraldamiseks ja mängimiseks hotellides või täiendavates asutustes, mille omadused ja suurus kehtestatakse rakendusmäärusega.

(3) Eelmistes lõigetes osutatud lube võib anda ainult selle mängupiirkonna kontsessioonärile, mille kasiino asub käitamiskohale linnulennult kõige lähemal, ilma et see piiraks artikli 3 lõike 3 kohaldamist.

(4) Hasartmängude korraldamise ja mängimiste suhtes eelmistes lõigetes sätestatud tingimustel kohaldatakse õigusnorme, mis reguleerivad nende mängude toimumist kasiinodes; eritingimused, mis peavad olema täidetud, kehtestatakse korraldusega.“

- 11 Sama dekreetseaduse artikkel 8 „Bingomäng“ sätestab:

„Bingot võib kohaldatavates erinormides sätestatud tingimustel korraldada ja mängida ka spetsiaalsetes saalides väljaspool nende omavalitsusüksuste territooriumi, kus asuvad kasiinod, ja väljaspool naaberomavalitsusüksusi.“

- 12 Dekreetseaduse nr 422/89 artikkel 9 „Kontsessioonide kord“ sätestab:

„Hasartmänge on õigus korraldada ainult riigil ja seda õigust saavad kasutada ainult aktsiaseltsina asutatud ettevõtjad, kellele valitsus annab hanke korras halduslepinguga vastava kontsessiooni, välja arvatud artikli 6 lõikes 2 sätestatud juhtudel.“

- 13 8. novembri 2003. aasta dekreetseaduse nr 282/2003 (Decreto-Lei n° 282/2003; *Diário da República* I, A-seeria, nr 259) artiklis 2 „Kohaldamisala“ on ette nähtud:

„Santa Casa [...] korraldab oma Departamento de Jogos [mängude osakonna] kaudu eelmises artiklis osutatud tegevust ainuõiguse alusel kogu riigi territooriumil, sealhulgas raadioleviruumis, maapealse analoog- ja digitaalsignaali raadiosagedusspektris, internetis ja mis tahes muus üldkasutatavas telekommunikatsioonivõrgus kooskõlas iga vastavat mängu reguleerivate õigusnormidega ja 26. augusti 1991. aasta dekreetseadusega nr 322/91.“

- 14 Dekreetseaduse nr 282/2003 artikkel 3 „Hasartmänguleping“ sätestab:

„(1) Hasartmänguleping sõlmitakse otse mängija ja Santa Casa [...] mängude osakonna vahel koos vahendajate kaasamisega või ilma selleta.

(2) Hasartmänguleping on leping, mille alusel üks pool saab eelnevalt makstava rahasumma eest numbrid või prognoosi, mis annavad talle vastutasuks õiguse auhinnale kindlas või muutuv summas, mis tuleb teisel poolel tasuda üksnes või peamiselt juhuslikkuse alusel ja eelnevalt kindlaks määratud reeglite alusel toimunud tehingu tulemusest sõltuvalt.

[...]“.

Põhikohtuasi ja eelotsuse küsimused

- 15 Sportingbet on äriühing, mis tegeleb elektroonilise kanalite kaudu hasartmängude ja sarnaste mängude, kihlvedude ja loteriide korraldamisega. Sellele äriühingule kuulub veebisait www.sportingbet.com, mis pakub kasutajatele võimalust sedalaadi mängudes osaleda. Sellel saidil on portugali keelne versioon, mis ilmub automaatselt nähtavale kõigile Portugalis asuvatele kasutajatele.
- 16 IOE on veebisaiti www.sportingbet.com haldav ettevõtja, keda Sportingbet on selleks nõuetekohaselt volitanud.
- 17 Sportingbet andis IOE-le loa enda nimel registreerida ja enda huvides kasutada domeene sportingbet.com ja sportingbetplc.com ning kaubamärke Global Sportsbook & Casino sportingbet ja sportingbet.

- 18 Santa Casa on avalikke haldusülesandeid täitev mittetulunduslik juriidiline isik, kes tegutseb avalikes huvides. Portugali Vabariik andis talle ainuõiguse korraldada ajaviitemänge ja kihlvedusid muu hulgas elektrooniliste vahendite kaudu.
- 19 Sporting Clube de Braga (edaspidi „SC Braga“) on spordiklubi, kes osaleb spordivõistlustel mitmes valdkonnas, sealhulgas jalgpallis.
- 20 Sporting Clube de Braga – Futebol SAD (edaspidi „SC Braga SAD“) on SC Braga profijalgpalli haldamiseks asutatud äriühing, mille meeskond osales hooajal 2006/2007 Portugali profijalgpalli esimese liiga meistrivõistlustel.
- 21 IOE ja SC Braga SAD sõlmisid spordihooaegade 2006/2007 ja 2007/2008 suhtes sponsorlepingu Sportingbeti tegevuse reklaamimiseks ja edendamiseks. Reklaamikampaania, mille viisid ellu SC Braga ja SC Braga SAD, nägi ette Sportingbeti logo ning kirja „www.sportingbet.com“ kandva kujutise näitamise. Vastavad kujutised pandi üles SC Braga veebisaidile, kuhu oli lisatud otselink Sportingbeti veebisaidile. Lisaks kandis SC Braga professionaalne jalgpallimeeskond ühel sõpruskohtumisel Sportingbeti logo oma varustusel.
- 22 Santa Casa esitas SC Braga, SC Braga SAD, Sportingbeti ja IOE vastu hagi, milles ta palus muu hulgas tunnistada nimetatud sponsorleping tühiseks, tunnistada Sportingbeti tegevus ja selle tegevuse reklaam Portugalis õigusvastaseks, kohustada seda äriühingut hoiduma loterii- ja kihlvedude korraldamisest Portugalis, keelata kostjatel veebisaidi www.sportingbet.com igasugune reklaam või edendus ning mõista neilt tema kasuks välja hüvitis kahju eest, mis talle nende õigusvastase tegevusega oli tekitatud.
- 23 Esimeses kohtuastmes tehti kohtuotsus, millega Santa Casa hagi osaliselt rahuldati. Selles otsustati muu hulgas tervikuna rahuldada eelmises punktis nimetatud Santa Casa kolm esimest nõuet, rahuldada neljas nõue ainult Sportingbeti ja IOE suhtes ning jätta hageja kahju hüvitamise nõue rahuldamata.
- 24 Sportingbet ja IOE esitasid esimese astme kohtu otsuse peale apellatsioonkaebuse Tribunal da Relação de Guimarãesile (Guimarãesis apellatsioonikohus, Portugal). See kohus jättis 7. aprilli 2016. aasta otsusega esimese astme kohtu otsuse muutmata.
- 25 Sportingbet ja IOE esitasid seejärel mõlemad eelotsusetaotluse esitanud kohtule kassatsioonkaebuse, nõudes selle kohtuotsuse tühistamist. IOE palus samuti, et Supremo Tribunal de Justiça (Portugali kõrgeim kohus) esitaks Euroopa Kohtule eelotsusetaotluse.
- 26 Eelotsusetaotluse esitanud kohus otsustas 16. märtsi 2017. aasta otsusega esitada Euroopa Kohtule kümme eelotsuse küsimust. Kaheksanda, üheksanda ja kümnenda küsimusega soovis eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt teada, kas liikmesriigi õigusnormides – nagu dekreetseadus nr 422/89 ja dekreetseadus nr 282/2003 – ette nähtud tehnilised eeskirjad, millest see liikmesriik komisjonile ei ole teatanud, on kohaldatavad eraõiguslikele isikutele.
- 27 Euroopa Kohus leidis 19. oktoobri 2017. aasta kohtumääruses Sportingbet ja Internet Opportunity Entertainment (C-166/17, ei avaldata, EU:C:2017:790), et kaheksas, üheksas ja kümnes küsimus on ilmselgelt vastuvõetamatud, sest tal ei ole võimalik nendele küsimustele vastata, kuna ei ole välja toodud asjaolusid, mis nõuaksid liidu õiguse taotletud tõlgendamist.
- 28 IOE palus, et kaheksas, üheksas ja kümnes küsimus, mis esitati kohtuasjas, milles tehti eespool nimetatud kohtumäärus, esitatakse Euroopa Kohtule uuesti, lisades seekord varasemast eelotsusetaotlusest puudu olnud asjaolud. Santa Casa palus, et uus taotlus jäetaks rahuldamata.
- 29 Eelotsusetaotluse esitanud kohus leiab, et need küsimused on põhikohtuasja lahendamiseks hädavajalikud ning jätkuvalt on ebaselge, kuidas neile vastata.

- 30 Nimelt puudub eelotsusetaotluse esitanud kohtu hinnangul ikka vastus küsimusele, kas direktiivi 98/34 artikli 1 punkti 11 tuleb tõlgendada nii, et liikmesriigi õigusnormid, mille kohaselt loteriide ja kihlvedude organiseerimise ja korraldamise ainuõigus kogu selle riigi territooriumil laieneb kõikidele elektronsidevahenditele, sealhulgas internetile, on „tehnilised eeskirjad“ selle sätte tähenduses. See kohus leiab sarnaselt põhikohtuasja kaebajatega, et direktiivi 98/34 artikli 8 lõike 1 kohaselt tekib sellele küsimusele jaatava vastuse andmise korral asjasse puutuval liikmesriigil kohustus teatada komisjonile asjakohastest siseriiklikest õigusnormidest kui tehnilistest eeskirjadest ning et vastasel juhul ei ole need sätted eraõiguslike isikute suhtes kohaldatavad.
- 31 Neil asjaoludel otsustas Supremo Tribunal de Justiça (kõrgeim kohus) menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmised eelotsuse küsimused:
- „[1]) [Portugali Vabariik] ei teavitanud [komisjoni] [...] dekreetseaduses nr 422/89 sätestatud tehnilistest eeskirjadest; kas neid õigusnorme – konkreetselt [selle dekreetseaduse] artikleid 3 [...] ja 9 – tuleb pidada mittekohaldatavateks, kuna eraõiguslikud isikud saavad tugineda nende mittekohaldatavusele?
- [2]) [Portugali Vabariik] ei teavitanud [komisjoni] [...] dekreetseaduses nr 282/2003 sätestatud tehnilistest eeskirjadest; kas need õigusnormid – konkreetselt [selle dekreetseaduse] artiklid 2 ja 3 – tuleb seetõttu teenuseosutajate suhtes Portugalis kohaldamata jätta?“

Eelotsuse küsimuste analüüs

Eelotsusetaotluse vastuvõetavus

- 32 Santa Casa ja Belgia valitsus väidavad, et esitatud küsimused on vastuvõetamatud, kuna IOE on äriühing, mis on asutatud kolmandas riigis, nimelt Antigua ja Barbudas, ning et sellisena ei saa ta tugineda põhivabadustele ega järelikult ka direktiivile 98/34. Nimelt on see äriühing põhikohtuasja kahest kaebajast ainus, kes tugineb argumentidele, mis on seotud eelotsuse küsimustega.
- 33 Olgu meenutatud, et üksnes asja menetleval ja selle lahendamise eest vastutaval riigisisel kohtul on kohtuasja eripära arvesse võttes õigus hinnata nii eelotsuse vajalikkust asjas otsuse langetamiseks kui ka Euroopa Kohtule esitatavate küsimuste asjakohasust (19. detsembri 2019. aasta kohtuotsus Junqueras Vies, C-502/19, EU:C:2019:1115, punkt 55 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 34 Sellest järeldub, et eeldatakse, et liikmesriigi kohtute esitatud küsimused on asjakohased, ning Euroopa Kohus võib keelduda nendele küsimusele vastamast vaid siis, kui on ilmselge, et taotletaval tõlgendusel puudub igasugune seos põhikohtuasja faktiliste asjaolude või esemega, kui probleem on hüpoteetiline või kui Euroopa Kohtule ei ole teada vajalikke faktilisi või õiguslikke asjaolusid, et anda nendele küsimustele tarvilik vastus (19. detsembri 2019. aasta kohtuotsus Junqueras Vies, C-502/19, EU:C:2019:1115, punkt 56 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 35 Kuid käesoleval juhul, nagu on mainitud käesoleva kohtuotsuse punktis 29, leiab eelotsusetaotluse esitanud kohus, et liidu õiguse ja eelkõige direktiivi 98/34 sätete taotletud tõlgendus on tema menetluses oleva vaidluse lahendamiseks vajalik. Nimelt soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus oma küsimustega sisuliselt kindlaks teha, kas nendes küsimustes viidatud riigisisel õigusnormid, mis puudutavad loteriide ja kihlvedude organiseerimise ja korraldamise ainuõiguse andmist kogu riigi territooriumil, hõlmates kõiki elektroonilisi sidevahendeid, sealhulgas internetti, kuuluvad just selle direktiivi kohaldamisalasse. Jaatava vastuse korral soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus teada, millised tagajärjed on sellel, kui nendele sätetele laieneb mõiste „tehnilised eeskirjad“ nimetatud direktiivi artikli 1 punkti 11 tähenduses.

- 36 Neil asjaoludel ja arvestades käesoleva kohtuotsuse punktis 34 viidatud kohtupraktikat, ei ole eelotsusetaotluse esitanud kohtu küsimuste asjakohasuse eelduse ümberlükkamiseks asjakohased Santa Casa ja Belgia valitsuse argumendid, mis puudutavad rohkem käsitletava direktiivi kohaldatavust põhikohtuasjas ja seega käesoleva kohtuasja sisu.
- 37 Seega on eelotsuse küsimused vastuvõetavad.

Sissejuhatavad märkused

- 38 Tuleb märkida, et eelotsusetaotluse esitanud kohtu esimene ja teine küsimus puudutavad vastavalt dekreetseaduse nr 422/89 ja dekreetseaduse nr 282/2003 sätteid.
- 39 Arvestades esiteks nende dekreetseaduste ning teiseks direktiivi 83/189 ja 98/34 jõustumise kuupäevi, tuleb esimest eelotsuse küsimust käsitleda direktiivi 83/189 sätetest ja teist direktiivi 98/34 sätetest lähtudes.

Esimene küsimus

- 40 Esimese küsimusega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt teada, kas direktiivi 83/189 artikli 1 punkti 5 tuleb tõlgendada nii, et riigisisesed õigusnormid, mis näevad ette, et hasartmängude korraldamise õigus on ainult riigil ja seda õigust saavad kasutada üksnes asjasse puutuva liikmesriigi valitsuselt vastava kontsessiooni saanud aktsiaseltsi vormis asutatud ettevõtjad, ning mis kehtestavad selle tegevusega tegelemise tingimused ja piirkonnad, kujutavad endast „tehnilisi eeskirju“ selle sätte tähenduses. Kui see on nii, soovib ta teada, kas asjaolu tõttu, et neid õigusnorme ei ole komisjonile selle direktiivi artikli 8 lõike 1 kohaselt edastatud, ei saa nimetatud õigusnormidele eraõiguslike isikute vastu tugineda.
- 41 Direktiivi 83/189 artikli 1 punkti 5 kohaselt tuleb tehnilisi eeskirju mõista nii, et need hõlmavad tehnilisi spetsifikatsioone, sealhulgas vastavaid haldusnorme, mille järgimine turustamisel või kasutamisel liikmesriigis või selle põhiosas on *de jure* või *de facto* kohustuslik, kui tegemist ei ole kohalike asutuste kehtestatud spetsifikatsiooniga. Vastavalt direktiivi 83/189 artikli 8 lõikele 1 „edastavad liikmesriigid viivitamata komisjonile kõik tehniliste eeskirjade eelnõud“.
- 42 Direktiivi 83/189 artikli 1 punkti 1 kohaselt on „tehniline spetsifikatsioon“ selle direktiivi tähenduses dokumendis sisalduv spetsifikatsioon, millega nähakse ette toote nõutavad omadused, nagu kvaliteet, kasutusotstarve, ohutus või mõõtmed, sealhulgas nõuded toote terminite, tunnuste, kontrollimise ja kontrollimeetodite, pakendamise, märgistamise või etikettimise kohta (vt selle kohta 8. märtsi 2001. aasta kohtuotsus van der Burg, C-278/99, EU:C:2001:143, punkt 20).
- 43 Kuna aga dekreetseaduse nr 422/89 artiklid 3 ja 9 näevad ette hasartmängude korraldamise kontsessioonide andmise korra ning selle tegevusega tegelemise tingimused ja piirkonnad, siis ei näi, et need sätted puudutaksid toote nõutavaid omadusi direktiivi 83/189 artikli 1 punkti 1 tähenduses, mistõttu ei saa neid kvalifitseerida „tehnilisteks eeskirjadeks“ selle direktiivi artikli 1 punkti 5 tähenduses.
- 44 Seda arvestades tuleb esimesele küsimusele vastata, et direktiivi 83/189 artikli 1 punkti 5 tuleb tõlgendada nii, et riigisisesed õigusnormid, mis näevad ette, et hasartmängude korraldamise õigus on ainult riigil ja seda õigust saavad kasutada üksnes asjasse puutuva liikmesriigi valitsuselt vastava kontsessiooni saanud aktsiaseltsi vormis asutatud ettevõtjad, ning mis kehtestavad selle tegevusega tegelemise tingimused ja piirkonnad, ei kujuta endast „tehnilisi eeskirju“ selle sätte tähenduses.

Teine küsimus

- 45 Teise küsimusega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt teada, kas direktiivi 98/34 artikli 1 punkti 11 koostoimes selle direktiivi artikli 1 punktiga 5 tuleb tõlgendada nii, et riigisisised õigusnormid, mis näevad ette, et kogu riigi territooriumil avalik-õiguslikule üksusele antud teatavate hasartmängude korraldamise ainuõigus hõlmab korraldamist internetis, kujutavad endast „tehnilisi eeskirju“ esimesena nimetatud sätte tähenduses. Kui see on nii, soovib ta teada, kas seetõttu, et neid õigusnorme ei ole komisjonile selle direktiivi artikli 8 lõike 1 kohaselt edastatud, ei saa neile eraõiguslike isikute vastu tugineda.
- 46 Olgu meenutatud, et mõiste „tehnilised eeskirjad“ hõlmab esiteks „tehnilist spetsifikatsiooni“ selle direktiivi artikli 1 punkti 3 tähenduses, teiseks „muid nõudeid“, nagu need on määratletud sama direktiivi artikli 1 punktis 4, kolmandaks „teenuseid puudutavaid eeskirju“ nimetatud direktiivi artikli 1 punkti 5 tähenduses ja neljandaks „liikmesriikide õigus- ja haldusnorme, mis keelavad toote valmistamise, impordi, turustamise, kasutamise või keelavad teenuste pakkumise või kasutamise või teenusepakkuja asutamise“ direktiivi 98/34 artikli 1 punkti 11 tähenduses (26. septembri 2018. aasta kohtuotsus Van Gennip jt, C-137/17, EU:C:2018:771, punkt 37).
- 47 Nimetatud direktiivi artikli 1 punkti 5 kohaselt mõistetakse „teenuseid puudutava eeskirjana“ üldist laadi nõudeid, mis puudutavad teenuste pakkumisele juurdepääsu sama direktiivi artikli 1 punkti 2 tähenduses, mille kohaselt on teenus „infoühiskonna iga teenus ehk kõik vahemaa tagant elektroonilisel teel ja teenusesaaja isikliku taotluse alusel ning tavaliselt tasu eest osutatavad teenused“.
- 48 Sellega seoses on Euroopa Kohus juba otsustanud, et sätteid, mis puudutavad keeldu pakkuda hasartmänge internetis, erandeid sellest keelust, spordikihlvedude internetis pakkumise võimalusele seatud piiranguid ning keeldu levitada hasartmängude reklaame internetis, võib kvalifitseerida „teenuseid puudutavateks eeskirjadeks“ direktiivi 98/34 artikli 1 punkti 5 tähenduses, kuna need puudutavad „infoühiskonna teenust“ selle direktiivi artikli 1 punkti 2 tähenduses (vt analoogia alusel 4. veebruari 2016. aasta kohtuotsus Ince, C-336/14, EU:C:2016:72, punkt 75).
- 49 Käesoleval juhul puudutavad dekreetseaduse nr 282/2003 artiklites 2 ja 3 ette nähtud eeskirjad konkreetselt infoühiskonna teenuseid. Samuti, kuna Santa Casale on antud hasartmängude internetis korraldamise ainuõigus, keelavad need sätted nende teenuste osutamise kõigi ettevõtjate poolt, välja arvatud see avalik-õiguslik üksus.
- 50 Järelikult kuuluvad need sätted neljandasse kategooriasse, millele laieneb direktiivi 98/34 artikli 1 punktis 11 sisalduv mõiste „tehnilised eeskirjad“, ehk tegemist on „[õigusnormidega], mis keelavad [...] teenuse pakkumise“.
- 51 Selline tõlgendus on kooskõlas selle direktiivi eesmärgiga, milleks on direktiivi 98/34 – millega direktiivi 98/34 muudeti – põhjenduste 7 ja 8 kohaselt soov kohandada olemasolevad riigisiseseid norme infoühiskonna uutele teenustele ja vältida teenuste vaba liikumise ja asutamisvabaduse piiranguid, mis viiks siseturu uue killustamiseni (vt selle kohta 20. detsembri 2017. aasta kohtuotsus Falbert jt, C-255/16, EU:C:2017:983, punkt 34).
- 52 Mis puudutab küsimust, kas dekreetseaduse nr 282/2003 artiklitest 2 ja 3 oleks enne nende vastuvõtmist tulnud komisjonile vastavalt direktiivi 98/34 artikli 8 lõike 1 esimesele lõigule teatada, siis tuleb meenutada, et selles sättes ette nähtud kohustus, nimelt see, et liikmesriigid edastavad komisjonile kõik tehniliste eeskirjade eelnõud, oli juba ette nähtud direktiivi 83/189 artikli 8 lõikes 1, nagu ka tehniliste eeskirjade mittekohaldatavus tagajärjena juhul, kui nendest ei ole teatatud (1. veebruari 2017. aasta kohtuotsus Município de Palmela, C-144/16, EU:C:2017:76, punktid 35 ja 36).

- 53 Nimelt on direktiivi 98/34 artikli 8 lõike 1 esimeses lõigus ette nähtud teatamiskohustus oluline vahend Euroopa Liidu kontrolli teostamisel, mille eesmärk on kaitsta teenuste vaba liikumist ja asutamisvabadust (vt selle kohta 20. detsembri 2017. aasta kohtuotsus Falbert jt, C-255/16, EU:C:2017:983, punkt 34). Selle kohustuse järgimata jätmine on seega käsitatav olulise menetlusnormi rikkumisena asjasse puutuvate tehniliste eeskirjade vastuvõtmisel, mille tagajärjel ei saa neid eeskirju kohaldada, mistõttu ei saa nendele eraõiguslike isikute vastu tugineda (vt selle kohta 4. veebruari 2016. aasta kohtuotsus Ince, C-336/14, EU:C:2016:72, punkt 67, ning 1. veebruari 2017. aasta kohtuotsus Município de Palmela, C-144/16, EU:C:2017:76, punkt 36 ja seal viidatud kohtupraktika). Need isikud võivad sellele tuginemise võimatusele viidata riigisiseses kohtus ning sel kohtul tuleb keelduda niisuguste riigisiseste tehniliste eeskirjade kohaldamisest, millest ei ole direktiivi 98/34 kohaselt teatatud (10. juuli 2014. aasta kohtuotsus Ivansson jt, C-307/13, EU:C:2014:2058, punkt 48).
- 54 Seega tuleneb eeltoodust, et kuna dekreetseaduse 282/2003 artiklites 2 ja 3 ette nähtud tehnilisi eeskirju vastavalt direktiivile 98/34 komisjonile ei edastatud, siis ei ole need kohaldatavad ning seetõttu ei saa neile eraõiguslike isikute vastu tugineda. Vastupidi Santa Casa ja Belgia valitsuse väidetele ei ole selles osas tähtsust sellel, et ettevõtja võib tugineda põhivabadustele või sellele direktiivile.
- 55 Neil asjaoludel tuleb teisele küsimusele vastata, et direktiivi 98/34 artikli 1 punkti 11 koostoimes selle direktiivi artikli 1 punktiga 5 tuleb tõlgendada nii, et riigisisised õigusnormid, mis näevad ette, et teatavate hasartmängude korraldamise ainuõigus, mis on antud avalik-õiguslikule üksusele kogu riigi territooriumil, hõlmab korraldamist internetis, kujutavad endast „tehnilisi eeskirju“ esimesena nimetatud sätte tähenduses, ning kui neid õigusnorme ei ole komisjonile selle direktiivi artikli 8 lõike 1 kohaselt edastatud, ei saa neile eraõiguslike isikute vastu tugineda.

Kohtukulud

- 56 Kuna põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotluse esitanud kohtus pooleli oleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse liikmesriigi kohus. Euroopa Kohtule seisukohtade esitamiseiga seotud kulusid, välja arvatud poolte kohtukulud, ei hüvitata.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (üheksas koda) otsustab:

1. Nõukogu 28. märtsi 1983. aasta direktiivi 83/189/EMÜ, millega nähakse ette tehnilistest standarditest ja eeskirjadest teatamise kord (muudetud nõukogu 22. märtsi 1988. aasta direktiiviga 88/182/EMÜ), artikli 1 punkti 5 tuleb tõlgendada nii, et riigisisised õigusnormid, mis näevad ette, et hasartmängude korraldamise õigus on ainult riigil ja seda õigust saavad kasutada üksnes asjasse puutuva liikmesriigi valitsuselt vastava kontsessiooni saanud aktsiaseltsi vormis asutatud ettevõtjad, ning mis kehtestavad selle tegevusega tegelemise tingimused ja piirkonnad, ei kujuta endast „tehnilisi eeskirju“ selle sätte tähenduses.
2. Euroopa Parlamendi ja nõukogu 22. juuni 1998. aasta direktiivi 98/34/EÜ, millega nähakse ette tehnilistest standarditest ja eeskirjadest ning infoühiskonna teenuste eeskirjadest teatamise kord (muudetud Euroopa Parlamendi ja nõukogu 20. juuli 1998. aasta direktiiviga 98/48/EÜ), artikli 1 punkti 11 koostoimes selle direktiivi, muudetud redaktsioonis, artikli 1 punktiga 5 tuleb tõlgendada nii, et riigisisised õigusnormid, mis näevad ette, et teatavate hasartmängude korraldamise ainuõigus, mis on antud avalik-õiguslikule üksusele kogu riigi territooriumil, hõlmab korraldamist internetis, kujutavad endast „tehnilisi eeskirju“ esimesena nimetatud sätte tähenduses, ning kui neid õigusnorme ei ole Euroopa Komisjonile selle direktiivi, muudetud redaktsioonis, artikli 8 lõike 1 kohaselt edastatud, ei saa neile eraõiguslike isikute vastu tugineda.

Allkirjad